

MUNDIALIZACIÓN E LINGUA: TECNOCIENCIA E IDENTIDADE¹

Xavier Durán

Os avances tecnolóxicos, sobre todo os que afectan ó transporte e ás telecomunicacións, xogaron, ó longo da historia, un papel clave nos procesos de formación de estados fortes e de uniformación cultural.

«O economista Jordi Nadal poñía un exemplo sobre o papel dos transportes. Disque na universidade preguntaba ó auditorio: “¿Sabem quen fixo a unidade de España?”. A xente contestaba que os Reis Católicos –imprecisión histórica moi estendida–. Nadal negábao. Entón, a xente probaba co conde duque de Olivares. Nadal dicía que non. Felipe V, dicían. Pero Nadal seguía negando. E finalmente respondía que a unidade de España a fixera o tren.

A resposta non é desacertada. Antes do ferrocarril, as terras do Estado quedaban moi afastadas unhas das outras. Ir a Madrid significaba unha longa viaxe en dilixencia. Unha vez que aparece un medio de transporte máis rápido e cómodo, o intercambio de persoas é máis doado. As poboacións vólvense máis próximas, a xente pode moverse con máis facilidade. Coa proliferación de coches cada vez máis rápidos e co invento do avión, Madrid quedou aquí ó lado» (Durán, 1999).

As telecomunicacións modernas foron e son unha ferramenta de uniformación. Cabe salientar, entre outros casos, que na formación dunha visión nacional máis uniforme nos Estados Unidos, a televisión tivo un papel clave. Pero tamén hai estudos recentes que constatan como se mantén a diversidade. Willian Labov e o seu equipo da Universidade de Pennsylvania descubriron que as diferencias de pronunciación nas diferentes partes dos Estados

1. Este traballo presentouno o autor no IV Simposio Galego de Traducción “Traducir ciencia ó galego”, organizado pola ATG, que se celebrou na Facultade de Filoloxía e Traducción da Universidade de Vigo os días 14 e 15 de decembro de 2000. A tradución ó galego fíxoa Susana López Fernández, alumna da Licenciatura de Filoloxía Galega da Universidade de Vigo.

Unidos se manteñen malia a extensión dos novos medios de comunicación como a televisión. O estudo, publicado no ano 1998, baseouse na comparación de gravacións actuais comparadas con outras de hai trinta anos².

Probablemente o impacto da tecnoloxía na situación dunha lingua veña de moi antigo. Se estudiámo-las cifras da produción de libros nos anos inmediatamente posteriores á invención da imprenta e aínda máis adiante, veremos que en catalán eran escasos; doce en 1492, quince en 1495, dez en 1601, once en 1625. Só en 1641, 1642 e 1643, durante a Guerra dels Segadors –cómpre dicir que é na mesma época na que Portugal conseguiu a independencia definitiva de Castela– a produción era elevada, probablemente porque o outro bando, o do infante Felipe, facía a súa propaganda en castelán.

A comparación cunha lingua potente, coma o francés, amosa unha diferenza abismal. É certo que co castelán hai moita diferenza, pero non tanta, algo que tampouco é un consolo. O caso é que xa nese momento, aínda que non podemos falar de estado unitario, a potencia dunha lingua, a castelá, e a amplitude do seu mercado fai que moitos autores de diversas disciplinas consideren non escribir en catalán para teren máis lectores e, no posible, máis ingresos. Tamén os editores se van guiar polo mercado (Lluch, 1996).

É algo que, coas súas singularidades, tamén debeu afectar ó galego. Se a imprenta xa fora introducida aquí polo menos unha década antes de finais do século XVI o primeiro libro impreso en galego, *A gaita gallega* de Juan Manuel Pintos Villar, non apareceu ata 1856. Mentres, o portugués no século XVI, xa era unha lingua ben establecida gramaticalmente, cunha literatura importante, con escolas e prestixio social.

Sen dúbida aquí hai unhas causas políticas e sociais, non só demográficas. Historicamente falamos de galaico-portugués e ata o século XIII as diferencias eran poucas. Pero o rei portugués Afonso III estableceu unha gran reforma da gramática e así nace unha distinción entre os textos que se coñecen daquela época en Galicia e en Portugal. Hai que subliñar, así e todo, que os documentos do noroeste de Portugal e os de Galicia amosan moi poucas ou case ningunha diferenza, posto que a proximidade facía que tivese máis peso o costume e a relación entre as diversas comarcas que non as leis e os seus límites políticos. Non existían os grandes sistemas de comunicación que puideron facilita-la información en todo Portugal –aquí hai que salientar, de novo, o papel da tecnoloxía³.

Se estes efectos da tecnoloxía se notaban xa en épocas tan antigas, non hai que dicir que foron moito máis acentuados en épocas recentes, e máis cando aparecen medios que chegan a todo o mundo, prescindindo de que saiban ler ou que teñan interese pola lectura.

2. Ver referencia en "Science", 27-II-98, p. 1311.

3. Todo o proceso histórico pódese ver en Freixeiro Mato (2000).

Esta influencia ten que ver tanto coa extensión das linguas coma coa identidade nacional, posto que os medios de comunicación de masas difunden unhas noticias e non outras, explícanas desde un punto de vista e fano cunha certa linguaxe. Permítanme un detalle anecdótico. Hai anos comprei unha caixa de arroz Dubrovnik. Era antes da guerra dos Balcáns. Aquel arroz estilo Dubrovnik era, en alemán, serbio; en inglés tiña un aroma balcánico e en francés era unha especialidade iugoslava. É dicir, que os alemáns distinguían unha parte da federación –aínda que Dubrovnik en realidade é Croacia–, os británicos simplemente sitúan a rexión e non necesitan máis detalles e os franceses destacan de qué Estado procede o produto. Todo isto ten que ver coa linguaxe e coa visión do mundo. E se isto pasa co arroz, ¿como non van dar visións tan distintas do conflito político e militar?

Aparece agora un novo sistema de comunicacións, Internet, e revoluciona todo. ¿Ata que punto prexudicará ou favorecerá as linguas minoritarias? ¿Significará un golpe de gracia ou, pola contra, unha nova oportunidade?⁴

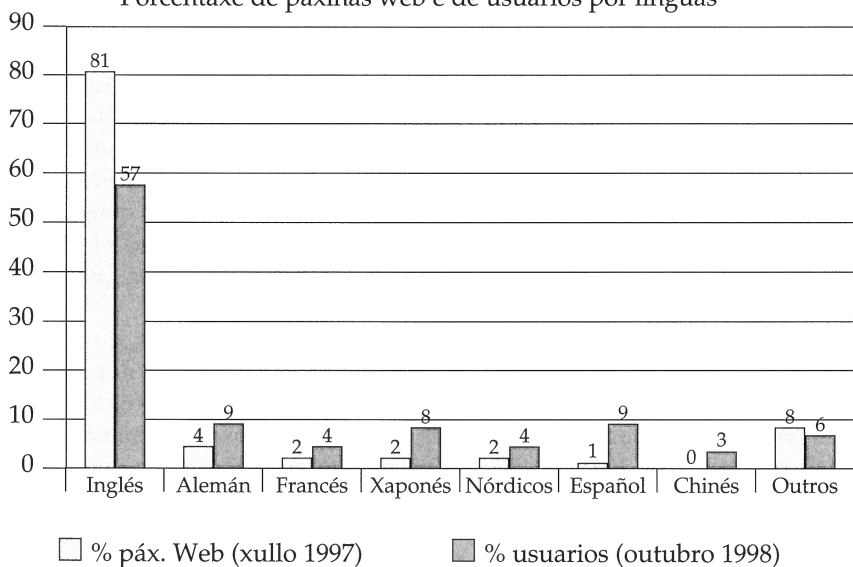
Nun primeiro lugar hai que salientar que non só as linguas minoritarias están preocupadas. Podemos ler na prensa numerosas probas que amosan cómo españois e franceses, por exemplo, se preocupan polo futuro da súa lingua e fan esforzos para que teña unha presenza importante nos novos medios. Agás os anglofalantes, todos semellan preocupados polo seu lugar en Internet. Os Estados tamén se preocupan polo feito de que a Unión Europea dea ou non o suficiente peso á súa lingua oficial.

Todo o mundo fala de mundialización e de cosmopolitismo, pero tamén todo o mundo quere defende-la súa identidade e a súa parcela de poder. Deféndense intereses lingüísticos e deféndense intereses políticos e simbólicos.

En Internet hai actualmente uns 550.000 millóns de páxinas web, das que 2.500 millóns son de acceso directo. Cada día créanse uns 7'3 millóns de páxinas máis. Loxicamente, domina o inglés. O gráfico 1 amosa datos procedentes da Internet Society, aínda que son de hai algúns anos e poden estar algo anticuados. Probablemente as porcentaxes tampouco variarían moito.

4. Por sorte, xa hai reflexións sobre este tema referidas ó galego. Ver Álvarez Pousa.

Gráfico 1
Porcentaxe de páxinas web e de usuarios por linguas

FONTE: Internet Society

Máis recentes son os datos que proporciona o diario electrónico en catalán Vilaweb, que amosamos no gráfico 2⁵. E máis interesantes son os datos do gráfico 3, posto que amosan a relación entre páxinas web e falantes dunha lingua.

Gráfico 2

Orde	Idioma	Páxs. web	% total
1	Inglés	214.250.996	68,3
2	Xaponés	18.335.739	5,8
3	Alemán	18.069.744	5,7
4	Chinés	12.113.803	3,8
5	Francés	9.262.663	2,9
6	Español	7.573.064	2,4
7	Ruso	5.900.956	1,8
8	Italiano	4.883.497	1,5
9	Galego e Portugués	4.291.237	1,3

5. Pódense consulta-los datos en www.vilaweb.com/5anys.

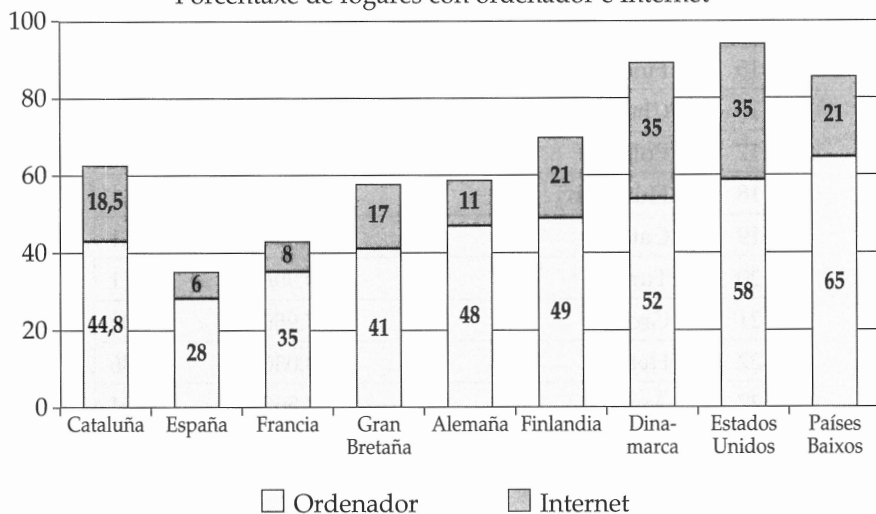
10	Coreano	4.046.530	1,2
11	Neerlandés	3.161.844	1,0
12	Sueco	2.929.241	0,9
13	Dinamarqués	1.374.886	0,4
14	Noruegués	1.259.189	0,4
15	Finés	1.198.956	0,3
16	Checo	991.075	0,3
17	Polaco	848.672	0,2
18	Húngaro	498.625	0,1
19	Catalán	443.301	0,1
20	Turco	430.996	0,1
21	Grego	287.980	0,09
22	Hebreo	198.030	0,06
27	Árabe	127.565	0,04
31	Vasco	36.321	0,01

Gráfico 3

Idioma	Páxs. Web/núm. falantes
Inglés	0,67
Xaponés	0,15
Alemán	0,18
Chinés	0,01
Francés	0,13
Español	0,02
Italiano	0,13
Galego e Portugués	0,03
Neerlandés	0,16
Sueco	0,33
Hebreo	0,04
Árabe	0,059
Catalán	0,07
Vasco	0,06

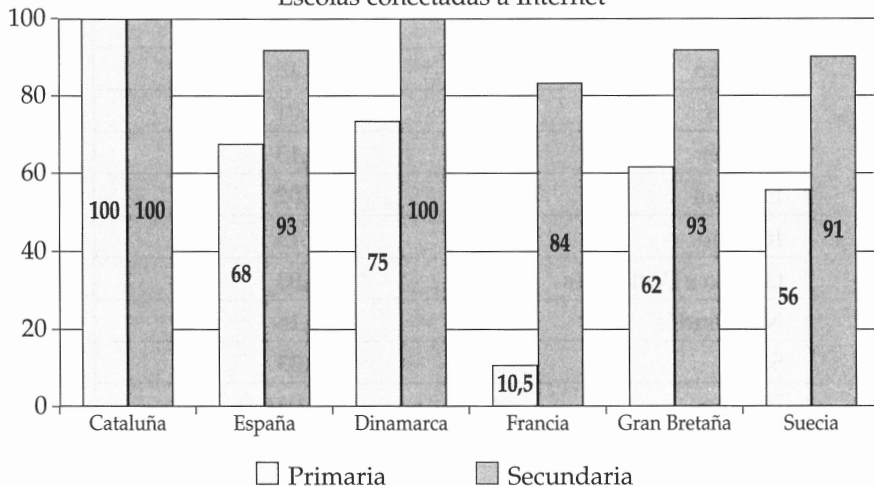
Por outra banda, para que unha lingua poida estar en Internet cómpre que a xente que fala esa lingua se conecte. A mosamos uns gráficos sobre a implantación da rede en Cataluña, en comparación con outros países.

Gráfico 4
Porcentaxe de fogares con ordenador e Internet

FONTE: Dept. Univ. Recerca i Soc. Informació.

Gráfico 5
Escolas conectadas a Internet

FONTE: Dept. Univ. Recerca i Soc. Informació.

Os datos máis recentes do Estudio Xeral de Medios (EXM) sinalan que o uso de Internet no Estado español segue aumentando rapidamente, aínda que as porcentaxes son baixas comparadas con outros Estados europeos. Se a finais do 1999 se conectaban á rede o 8,2% dos cidadáns, a finais do 2000 o 15,8% afirma que o fixeron polo menos unha vez durante o último mes do estudio (novembro). Estas cifras, polo tanto, non revelan qué porcentaxe son usuarios máis ou menos asiduos de Internet.

Por territorios, existen moitas diferencias e Cataluña sobresa cun 18,6% da poboación que utiliza habitualmente Internet. No resto dos Países Cataláns, utilízanos o 12,5% en Valencia e o 13,7% nas Illas Baleares. En Galicia, segundo o EXM, a porcentaxe baixa a un 8,2%, mentres que en Euskadi usan Internet o 14.0%.

Segundo os datos que ofrecía hai pouco Manuel Castells, un dos grandes expertos mundiais na nova sociedade da información⁶, as linguas que máis creceron en Internet nos últimos anos son o neerlandés e o catalán. Linguas, polo tanto, minoritarias, identitarias e con diferencias lóxicas de status.

Isto amosa que en Internet non todo é nin será inglés. Segundo lemos en *en.red.ando*, nunha editorial do director Luis Ángel Fernández Hermana: «la tasa de crecimiento del mercado en inglés en todas las áreas de negocio de la red comienza a experimentar un frenazo». Tamén subliña que unha persoa permanece en Internet o dobre de tempo se o contido está na súa lingua nativa e a posibilidade de que consuma un produto multiplícase por tres (Fernández Hermana, 2000b).

¿En que lingua crea-las webs e, máis concretamente, os negocios que se poden facer a través da rede? Segundo Fernández Hermana, nos países nórdicos a penetración do inglés é, sen dúbida, a máis alta do continente e as cifras de conexión tamén o son, pero estes países, afirma:

«apenas son visibles a través de la red para el resto de la U.E. (...) Todos vemos más lo que sucede en la Red en Oregón y California que en Estocolmo o Copenhague, a pesar de que en todos los casos se utilice el inglés como denominador común. El valor de la lengua, como ya sabemos de sobra, no es igual para todos. Su potencialidad sube muchos enteros cuando pasa por el tamiz del poderío mediático y cultural estadounidense (...) pero cuando descendemos a la Red, donde habitan millones de personas, decenas de miles de medianas y pequeñas empresas, en el medio de una sopa cultural cada vez más diversa y condimentada, las cosas cambian dramáticamente».

Por todo isto, o autor sinala, nun primeiro plano, que o desenvolvemento dos sistemas de tradución automática permitirán publicar en diversos idiomas á vez. Pero isto é só un primeiro paso e o que suxire, entre outras cousas, é decidir primeiro cál é o negocio e despois decidi-los idiomas, defi-

6. Imprescindible a súa triloxía *La era de la información*, en Alianza Editorial.

ni-la dimensión cultural dos produtos, traducir só o esencial a outras linguas e actualiza-la información en tódalas linguas empregadas (Fernández Hermana, 2000^a).

Sen dúbida, en Internet dáse hoxe unha batalla tecnolóxica e comercial. Por iso existen tantas fusións, absorcións e acordos entre empresas de distintos sectores. Os que posúen a tecnoloxía, os que manexan o diñeiro e os que producen os contidos únense para formar grupos que teñen un extraordinario potencial. Xa non sabemos, con determinadas empresas, se traballan con valores financeiros ou se promoven a telefonía móbil. Con todo, hai que salientar tamén a inestabilidade das bolsas, cunha burbulla que probablemente se inflou demasiado e que xerou demasiadas expectativas a curto prazo.

Hai que subliñar que Internet é un medio de comunicación peculiar. Polo momento, ninguén controla Internet, e non será porque non se tentara. Tamén é difícil poñer barreiras a Internet. E se isto ten a súa parte negativa, como a difusión da propaganda nazi ou de pornografía infantil, tamén ten o seu lado bo, posto que ofrece unha gran liberdade de expresión.

Internet é un medio barato. Non require os investimentos dun periódico ou revista de papel, dunha emisora de radio ou dunha canle de televisión. Calquera cuns mínimos coñecementos e medios pode crea-la súa propia web e chegar a máis xente cá televisión de hai vinte anos. E xente de todo o mundo.

Isto permite que calquera grupo o utilice. Faino o Exército Zapatista e a NASA, posto que a difusión é sinxela; búscala o consumidor e non é o emisor quen ten que organizala. O mesmo peso pode te-la páxina de *The New York Times* ca unha revista comarcal.

É obvio que isto non é sempre así, porque o *New York Times* e a NASA poden anuncia-las súas páxinas web noutros medios e porque existen os chamados portais e os buscadores, que dan máis peso a unhas páxinas ca a outras. Pero de seguro que en Internet renden moito máis o bo facer e o enxeño cós cartos.

Internet pode favorecer, pois, a defensa da identidade, e non só cultural, senón tamén nacional dun xénero ou grupo social. Créanse redes locais que serven para difundir actividades, noticias ou para organizar accións das ONG ou de calquera entidade ou grupo.

En Internet non existen fronteiras, polo menos ata o de agora. Di Manuel Castells: «El nacionalismo, y las naciones, tienen vida propia, independiente de la condición de estado, si bien incorporada en construcciones culturales y proyectos políticos». As nacións existen á marxe das divisións que se establezan, aínda que estas inflúan obviamente naquelas.

Por todo isto, Internet pode unir comunidades que non teñan un espazo común. Refrómese ás comunidades lingüísticas ou nacionais que non están necesariamente nun mesmo territorio, ou ben, pode chegar a persoas que pertencen a estas comunidades pero que viven lonxe delas. Niso as linguas minoritarias téñeno quizais máis fácil cás potentes.

Son estas as teses de Vicent Partal, un periodista valenciano que fundou, xunto coa súa muller, Assumpció Maresma, *Vilaweb*, un diario electrónico. Comezou en 1995, de xeito moi modesto, chamándose *Infopista. The Catalan Highway*. Era unha web que reunía tódolos contidos de Internet en catalán. Era, pois, un portal para falantes de catalán ou xente interesada nesa lingua. Foi unha aposta arriscada, posto que en 1995 pouca xente, non xa apostaba, senón simplemente non coñecía Internet. Pero Partal era un destes poucos e as súas estadías no Canadá e nos Estados Unidos servíronlle para coñecer a fondo este medio. O resultado foi que, con medios financeiros limitados, se creou un diario electrónico con setenta e oito edicións locais que funcionan coma franquicias. As edicións poden ser de barrios de Barcelona, de cidades grandes ou pequenas dos Países Cataláns, ou de comunidades catalánfalantes de calquera lugar do mundo, coma Bostón, Los Angeles, México ou Bos Aires. Persoas que traballan ou estudian, de xeito fixo ou temporal, nestes lugares teñen o seu propio medio de comunicación, que os une ó resto da comunidade. Sérvelles cada día para coñece-lo que pasa no seu país, pero tamén para proporcionar novas sobre o que pasa no lugar en que residen. Os de Bostón permítennos saber cousas de tecnoloxía, gracias ó MIT, e desde Los Angeles é lóxico que cheguen noticias de cinema.

Ó mesmo tempo, gracias a vilaweb, coñecéronse persoas que viven na mesma cidade pero que de seguro nunca coincidirían. As comunidades catalanas destes lugares puideron establecer relación gracias ó contacto por Internet.

Partal cre que só unha lingua coma a nosa pode conseguilo. Se se trata de facer un produto universal, faise directamente en inglés. E se se quere facer un gran produto para o mundo hispano, por exemplo, ¿que hai que poda unir a un cidadán de Madrid, outro de Bos Aires e outro de Caracas, á parte da lingua? Os intereses son moi distintos, as situacións tamén e o número de cousas sobre as que falar, se cadra, excesivo. Pola contra, unha comunidade de menos de dez millóns de persoas, con algúns milleiros en diversos lugares do mundo, ten moitas máis cousas en común. Neste caso, o tamaño non é o máis importante.

Pero no caso de Galicia tamén habería que aproveita-lo estreito parentesco entre o galego e o portugués. Sei que hai posturas diferentes e sensibilidades distintas e todos teñen os seus argumentos. Sen querer afondar nun debate que non coñezo o suficiente, creo que desaproveitar esta proximidade entre as dúas linguas –ou entre expresións da mesma lingua– é perde-la oportunidade de coñecermos a fondo unha lingua internacional e de darnos á propia cultura unha extraordinaria difusión.

Sinceramente, non creo que haxa ningún perigo de que os mozos galegos de hoxe acaben sen saber falar correctamente castelán. Por isto, creo que escoller sempre as opcións máis próximas a este idioma o que fai é dificultar ou, polo menos, non favorece-la aprendizaxe do portugués e o entendemento cos veciños do sur, ademais, como xa dixeran, de non aproveitalo como ferramenta de difusión.

Na segunda parte deste artigo querería salienta-la importancia de difundir-la ciencia e de posuír produtos nos distintos niveis. É certo que hoxe a lingua internacional da ciencia é o inglés e neste idioma, gústenos ou non, desenvólvense a maioría dos congresos e publícanse as revistas de máis impacto. Tamén é certo que isto leva a un “Basic English” que reduce o vocabulario, anula matices e prexudica a lingua de Shakespeare –e perdón por citar ó mesmo tempo o Basic English e Shakespeare–. Por iso, a existencia dunha “lingua franca” –neste caso “ánglica”, se se me permite o xogo de palabras– outorga vantaxe ós que a teñen como propia, e desvantaxe ós outros, así como falta de entendemento en moitos detalles.

Pero, ademais, o científico non só investiga. Tamén imparte docencia, relaciónase con compañeiros e alumnos, publica traballos de divulgación, dá conferencias... E nestas actividades non emprega normalmente o inglés.

A difusión da ciencia é moi importante e a conferencia de Luís Álvarez Pousa sobre o periodismo científico xa o salienta de xeito extenso e acertado. En todo caso, gustaríame explicar que cando Galileo se converteu en pioneiro á hora de utiliza-la lingua vernácula –no seu caso o toscano– e non o latín para publicar traballos científicos, faino entre outras posibles razóns para acadar-la máxima divulgación das súas ideas. Estas eran provocativas e chocaban coas verdades oficiais. Convíñalle, pois, que o máximo número de persoas as coñecesen, que as discutisen, que se crease un gran debate cultural e social. E isto era máis doado a partir da lingua do país que non do latín.

¿Por que divulgar hoxe? Á parte de culturizar, á parte de tentar que a xente entenda mellor os temas científicos, hai unha necesidade democrática. Moitos avances provocan debates éticos e sociais. Cómpre que a xente saiba qué é a clonación ou os pros e contras de investigar con embrións para poder formar unha opinión, manifestar opinións, intervir nos debates. Unha sociedade democrática ten coma un elemento básico difundir-lo coñecemento. Só se é libre para elixir se se está informado. E só unha sociedade con cultura científica poderá facer presión para que os avances científicos se empreguen no bo sentido ou para que posturas intransixentes non impidan que algunhas destas aplicacións cheguen ó conxunto da sociedade.

Nisto o galego tamén ten moito que dicir. Xa no 1923, na revista *Nós*, Manuel Portela Valladares escribía:

«Ou a lingua galega ha ser só lingua insuperable de sentimento, de descrición, de poesía, de relación familiar, e entón ten dentro de si xa elementos abondo; ou ha ser a mais disto lingua que poida encerrar toda a cultura, non só racial senón a de instrucción e ciencia, toda a civilización da época nosa, e entón hai que lle facer dar ese paso para un plano superior, que ata agora non puido dar, por tela abafada, á marxe da vida intelectual, un bárbaro réxime político» (Portela, 1923)

Para iso hai que fortalece-lo vocabulario científico e buscar traducións ou adaptacións axeitadas. Novamente hai que destacar que esta preocupación non é só das linguas minoritarias. Francia tenta protexer por decreto o francés e obriga a que teña unha presenza importante no mundo científico, algo que non todo o mundo ve con bos ollos. Mesmo se preocupa polo uso de palabras coma *CD*, *mailing* ou *clip*, algo que semella difícil de combater.

En todo caso, cada lingua adopta as súas solucións. Nos últimos quince anos a lingua catalana incorporou máis de 4.500 neoloxismos de diversos campos. E entre eles hai nomes adaptados á nosa pronunciación e regras ortográficas (“xip” por *chip*, “márqueting” por *marketing*), traducidos (“coixí de seguretats” por *airbag*, “flux de caixa” por *cash-flow*, “enllaç” por *link*) ou simplemente aceptados (*web*, *break*, *stop*, *megabit*).

Nisto, as opcións son moitas. E así en francés non din *chip*, senón “puce”. Pola contra, os italianos escriben sen complexo *computer* en vez de buscar unha alternativa, como o “ordenador” castelán.

Tamén en Portugal se preocupan polos anglicismos e outros barbarismos. O xornal lisboeta *Público* fixo hai poucos anos un estudio sobre o emprego destas palabras e observou que entre o 1 de marzo do 1993 e o 1 de marzo do 1994 a palabra *top* aparecera 796 veces, *holding* 741 e *dossier* –un galicismo– xunto con *marketing* 618.

Explicaba o editor de ciencia do xornal, José Vítor Malheiros, por qué Portugal non exporta practicamente neoloxismos e qué debe facer para protexer realmente a súa lingua neste campo:

« ¿Alguém duvida de que o “tutti-frutti” se chamaria “todas as frutas” se a industria dos gelados tivesse atingido em Portugal, a mestria e a difusão que conheceu a partir de Itália? Ou que o “chip” se chamaria “pedacinho” se tivesse nascido no Brasil em vez de nos EUA?” (...) Ou seja: a defesa da língua portuguesa (no caso vertente) só pode passar pela defesa de criação de mais objectos, de mais conceitos, de mais ideias em Portugal. A defesa da língua deveria passar, assim, antes de mais, pela defesa da investigação, da inovação e do desenvolvimento, da criação filosófica e artística, pela produção de mais riqueza. As palavras são sempre exportadas ou importadas sobre um suporte material e parece pouco provável que se consiga resistir a uma crescente invasão linguística perante uma crescente importação de inovações nascidas no estrangeiro” (...) Na língua, como no comércio internacional, a competitividade passa por ter produtos suficientemente atraentes para serem comprados pelos utilizadores e não em proibi-los de usar produtos estrangeiros”. (Malheiros, 1994)

Dous últimos apuntamentos sobre as actitudes das linguas maioritarias e dos Estados. Así, o filólogo Modest Prats escribe en *La Vanguardia*, co título “Las linguas minoritarias”:

«Hasta hace poco se aplicaba esta fórmula a aquellas lenguas que no eran las propias de un Estado nacional y que, en realidad, eran “minorizadas”. En un contexto de globalización que se dibuja, pasan a ser minoritarias lengua otrora tan fuertes como el francés o el italiano, sin hablar ya del danés, del sueco, del finlandés, del griego, etc.”.

E engade que:

«Los interrogantes que los catalanes nos hacemos desde hace tiempo sobre el futuro de nuestra lengua son compartidos hoy por muchos que, desde una seguridad aparentemente sólida, nos consideraban victimistas residuales que no se resistían a ser una reserva antropológica» (Prats, 2000)

Outro artigo asíno no mesmo xornal Lluís Foix, ata hai uns meses director adxunto de *La Vanguardia* e que, se ben ten sensibilidade catalanista, non pode ser cualificado de nacionalista catalán. Baixo o título “Nacionalismos en Niza”, refírese á recente reunión de dirixentes de Estados da UE. Foix salienta que é unha boa nova que en Niza se puxesen as bases para recompoñer-la unidade europea,

«Pero, paradóxicamente, no es este el discurso que los líderes políticos han suministrado a sus propias opiniones públicas, que se han centrado, básicamente, en cómo han sabido defender astutamente los intereses nacionales».

E engade:

«Me habría satisfecho que el presidente José María Aznar o cualquiera de sus colegas hubieran abandonado Niza de madrugada haciendo una declaración europea optimista, propia de la importancia política del momento. Por el contrario, lo que el propio Aznar ha resaltado son las muchas felicitaciones que había recibido sobre su defensa de los intereses patrios y de lo bien situada que ha quedado España».

Creo interesante salientar estes textos, agora que tanto se atacan certos nacionalismos e que se acusa de provincianos ou aldeáns ós que defenden simplemente a súa supervivencia como nación dentro da construción desta Europa dos Estados, dos que os seus dirixentes, por certo, e cito de novo a Foix «acudieron a Niza a defender sus propias parcelas», malia que o resultado foi distinto ó que pretendían: «Muy a pesar suyo, los protagonistas de Niza han dado un giro positivo y muy importante al proyecto de la UE» (Foix, 2000)

En calquera caso, creo que non hai futuro para unha lingua que non teña instrumentos e produtos tecnolóxicos axeitados, coma CD-Rom, gran presenza en Internet, sistemas de tradución automática, etc. Tampouco creo que unha cultura e un país poidan progresar de xeito consistente e equilibrado sen a difusión de textos científicos a distintos niveis. ¿Como pode se-lo

futuro para as nosas linguas minoritarias? Unha visión pesimista pode indicar que temos pouco que facer. Unha optimista pode ter esperanzas polas razóns que sexan –seguro que pode atopar algunhas–. A visión caritativa indicaría que unha lingua coma o español non ten ningún perigo de non xogar un papel importante no futuro, polo que pode facer concesións a galegos, cataláns, e vascos, deixándonos parcelas de presenza na Rede. A previsión imaxinativa é que hai que facer productos na nosa lingua e noutras, que polos seus contidos e polas palabras claves que introduzamos chamen a atención, que sexan material interesante para todo o mundo.

Finalmente, quereda presentar unhas conclusións ou consideracións esquemáticas sobre as actitudes que se deben tomar:

1. Fóra complexos

A meirande parte das linguas serven para todo e o galego é unha lingua tan apta para o mundo científico e para Internet coma calquera outra.

2. Fóra alerxias

Nin os “humanistas” deben ter alerxia á tecnoloxía, nin os científicos ó tema da lingua. Hai que actuar conxuntamente para protexe-la identidade e difundi-la ciencia.

3. Recoñece-los valores das grandes linguas

Á marxe dos procesos históricos que o provocaran e das grandes opcións políticas futuras, se os habitantes dun país coñecen unha grande lingua, coma o español, portugués ou francés, hai que aproveitar esta bagaxe cultural.

4. O portugués é unha grande lingua

O galego pode ser unha grande lingua. Hai que aproveitar, como xa expliquei, o estreito parentesco entre o galego e o portugués.

5. Imaxinación e creatividade

A imaxinación pode ser moito máis importante cós cartos ou o poder político na nova sociedade da información.

Todo isto debe axudar a promover democr@ci@ e identid@de. Dous conceptos que van máis unidos do que pode parecer. Non hai democracia sen respecto ás identidades, nin é positivo defende-la identidade sen democracia. E que, como signo dos tempos, permitirme escribir subliñando un símbolo, @, que debemos ter moi presente para protexe-la nosa lingua e a nosa cultura.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- ÁLVAREZ POUSA, L. 1999. *A identidade fronte á rede. O reto meidático de Galicia na sociedade da información*, Vigo: Xerais.
- DURÁN, X. (1999). *O nacionalismo na era tecnolóxica*, Santiago de Compostela: Laiovento.
- FERNÁNDEZ HERMANA, L. A. 2000a. www.enredando.com, "Ni inglés ni latín: Euronet" editorial 4-7-2000.
- 2000b. www.enredando.com, "Las lenguas de contenido digital", editorial 21-12-2000. .
- FOIX, L. 2000. "Nacionalismos en Niza", en *La Vanguardia*, 12-XII-00.
- FREIXEIRO MATO, X. R. 2000. *Lingua galega: normalidade e conflito*, Santiago de Compostela: Laiovento.
- LLUCH, E. (1996). *La Catalunya vençuda del segle XVIII. Foscors i Clarors de la Il·lustració*, Barcelona: Edicions 62.
- MALHEIROS, J. V. 1994. "Cabalos de Tróia lingüísticos", en *Público*, 24-3-94.
- PORTELA VALLADARES, M. 1923. "Sobre a lingua galega", en *Nós*, nº 17, marzo 1923.
- PRATS, M. 2000. "Las lenguas minoritarias", en *La Vanguardia*, 9-XII-00.